

ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ ЮРИДИЧНОЇ МОВИ: ЦІЛІ, ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ

Сьогодні в усьому світі все більше уваги приділяється якості освіти. І Україна, як член світового співтовариства, також притримується міжнародних освітніх стандартів. Сучасні стандарти вітчизняної освіти, що орієнтуються на рекомендації Європейських інституцій, у тому числі пред'являють високі вимоги до рівня мовної освіти висококваліфікованих фахівців. У сучасному світі іноземні мови стають необхідною передумовою успішної кар'єри в усіх професійних сферах, у тому числі і для фахівців у галузі права. Особливо важливою є роль англійської мови, як мови комунікації в сфері міжнародних контактів та основного засобу професійного спілкування фахівців у глобальному правовому просторі. Отже, саме життя, процеси світової глобалізації, зміни геополітичної стратегії України, зростання можливостей доступу до європейського ринку праці, спонукають сьогоднішнє студентство до вивчення іноземних мов, підвищуючи рівень мотивації.

Слід зазначити, що іноземна мова є також важливим засобом професійної підготовки майбутнього юриста, оскільки через посередництво іноземної мови студенти отримують додаткову інформацію зі спеціальності та знайомляться з фаховою термінологією. Отже, іноземну мову можна розглядати як інструмент пізнання правових понять та категорій і, до певної міри, як засіб правової освіти. Ефективне виконання навчальним предметом “Іноземна мова” цієї важливої функції великою мірою залежить від вирішення багатьох методичних проблем, таких як визначення змісту навчання, відбір навчальних матеріалів та мовних засобів, що відображають особливості обраної сфери спілкування, виділення об'єктів, що підлягають засвоєнню при формуванні відповідної комунікативної компетенції.

Однак, постає питання, чи готові сьогодні ВНЗи та викладачі іноземних мов адекватно та ефективно зреагувати на ці потреби та забезпечити сучасний рівень викладання. Зауважимо, що фактичний рівень володіння іноземною мовою випускників вищих навчальних закладів, на жаль, не повною мірою відповідає вимогам сучасної освітньої концепції, запитам сучасного суспільства та ринку праці. Отже, потрібен якісно новий підхід до підготовки з іноземної мови, необхідна модернізація та оптимізація змісту навчання, виходячи з потреб майбутньої професійної діяльності студента, розробка інноваційних методів та технологій навчання, що дозволять якісно покращити навчальний процес. Все це спонукає викладачів предмету “Іноземна мова професійного спрямування” до пошуку нових технологій, форм та методів викладання дисципліни. І це, безумовно, є одним із актуальних завдань методичної науки. З огляду на це, проблема викладання іноземної мови професійного спрямування та якості мовної освіти у вищих навчальних закладах є актуальною в сучасних умовах та потребує нагального та ефективного вирішення, а отже існує необхідність теоретико-практичного дослідження цієї проблематики.

Відповідно до нормативних документів та навчальних програм, практичною метою навчання іноземній мові у немовному вузі є формування у студентів професійно орієнтованої міжкультурної комунікативної компетенції, тобто мотивів, інтересів, знань, навичок та вмінь, які забезпечують здатність спілкування іноземною мовою в приватній, суспільній, професійній та освітній сферах. Сучасний професійно-орієнтований підхід до навчання іноземній мові фахівців на немовних факультетах передбачає формування у студентів вміння застосовувати іноземну мову як засіб комунікації у конкретних ситуаціях професійних, ділових, наукових контактів у міжнародному середовищі і полягає у формуванні навичок, які дозволили б здійснювати професійну комунікацію іноземною мовою.

Іноземна мова для спеціальних цілей є різновидом літературної мови, який обслуговує певну професійну сферу спілкування. Її відмінність від загальнолітературної, як свідчить лінгвістичне дослідження правничої мови, полягає лише у лексичних, синтаксичних та стилістичних особливостях. Отже, її викладання не потребує спеціальних методів, проте, при вирішенні певних методичних аспектів викладання, важливо враховувати саме мовні особливості юридичної субмови. Для досягнення цієї мети, на наш погляд, важливим є використання методичною наукою та практикою результатів лінгвістичних досліджень іноземної мови професійної комунікації, зокрема тих, що присвячені лінгвістичному аналізу та вивченню мовних особливостей і закономірностей побудови іншомовного фахового тексту та структурно-семантичному опису спеціальних термінологій.

Фахове спрямування мовного навчання студентів немовних факультетів є методично виправданим, оскільки покликано стимулювати мотивацію студентів, підсилити зацікавленість у предметі, яка розглядається сучасними психологами як один із чинників успішності оволодіння іноземною мовою. Слід зазначити, що для забезпечення оптимального спілкування необхідна комунікативна ситуація, коли у студента виникає необхідність і бажання (мотивація) щось сказати і він зацікавлений у тому, щоб висловити свою думку іноземною мовою. Таким чином, створення близької до реальних умов професійної сфери спілкування комунікативної ситуації є одним із важливих завдань, що постає перед викладачем у досягненні основної мети – розвитку комунікативних вмінь та навичок студента в певній фаховій сфері.

Комунікативний підхід до навчання, що активно застосовується сьогодні, передбачає застосування принципу взаємопов'язаного навчання видам мовленнєвої діяльності, тобто навчання мові з одночасним формуванням усіх видів мовленнєвої діяльності в межах визначеного навчальною програмою співвідношення їх черговості і часу на основі спільного мовного матеріалу і за допомогою спеціальних вправ. Тому, на думку багатьох дослідників, система вправ, що пропонується студентам для виконання на практичному занятті з іноземної мови, повинна включати вправи спрямовані на розвиток комбінованих видів мовленнєвої діяльності, хоча однією з головних і неодмінних умов повинна залишатися постійна комунікативна орієнтованість їх на усне мовлення в рамках конкретних навчально-професійних мовленнєвих ситуацій, оскільки об'єктом навчання є мовленнєва діяльність.

До професійно-спрямованих технологій у навчальному процесі належить

також релевантна організація роботи і розподіл часу, візуалізація, презентація, ведення дискусії, аналіз та обговорення різноманітних професійних ситуацій тощо. Зазначені технології знаходять своє застосування насамперед у таких методичних формах організації занять як проектна робота, ділові ігри та ін., що відкривають можливість для творчої та активної розумової діяльності студентів.

Говорячи про якість навчання в контексті професійної мовної освіти, на наш погляд, слід, насамперед, виважено та практично підходити до визначення змісту освіти, який повинен відповідати вимогам та потребам майбутньої фахової діяльності студентів. Тобто слід якісно вчити не будь-чому, не іноземній мові взагалі, і навіть не іноземній мові певного фаху, а розвивати конкретні навички та вміння, яких спеціаліст в тій чи іншій галузі буде потребувати в своїй практичній професійній діяльності, принаймні саме на них повинна бути спрямована основна увага. Цей параметр, зрозуміло, не є константним і може постійно змінюватись. Подібні зміни можна спостерігати в переміщенні акценту у викладанні іноземних мов з розвитку виключно навичок читання та перекладу, який був основним майже до кінця 20 ст., на розвиток комунікативних навичок в сучасній мовній освіті, який відбувся зі зрозумілих причин протягом останніх десятиліть. Проте, незважаючи на декларації про зміну підходів та відповідно методів викладання (з граматико-перекладної методики на комунікативну), у вітчизняній мовній освіті переважно, на жаль, поки що не відбулося помітних якісних практичних зрушень у методиці викладання іноземної мови в бік комунікативності.

Отже, для досягнення певного рівня якості, слід чітко розуміти кінцеву мету будь-якого процесу, у тому числі й процесу мовної освіти у певній професійній галузі. Тобто треба визначити якого рівня мовної компетентності треба досягти в кожному окремому випадку, оскільки у викладачів вищих навчальних закладів, з об'єктивних причин (недостатня кількість аудиторних навчальних годин, неоднорідність академічних груп, часто низький початковий рівень знань студентів та ін.), немає можливості охопити весь мовний матеріал, що стосується певного фаху, а отже слід встановлювати пріоритети.

Одним із чинників, які, на нашу думку, повинні при цьому враховуватись, є умови іншомовного фахового спілкування у сучасному глобалізованому світі. Зокрема, йдеться про те, яку саме мову викладати, оскільки, як відомо, вітчизняна іншомовна освіта досі зорієнтована на класичну англійську мову, у той час як професійна комунікація відбувається не тільки і не стільки з носіями мови, а переважно між представниками різних країн, для яких англійська є другою мовою. Викладання саме так званого Британського варіанту англійської мови є причиною того, що величезна увага приділяється оволодінню мовними знаннями та нормами (граматичними, фонетичними та ін.), а не аспектам практичного застосування англійської мови в майбутній професійній діяльності. Отже, очевидно, слід враховувати існування глобальної англійської мови, так званої Global English, яка, на думку вчених, і є сьогодні тією мовою, яку називають мовою міжнародного спілкування.

У цьому контексті, на нашу думку, важливим аспектом є здійснення соціологічних досліджень реального сектору ринку праці для випускників відповідного фаху на предмет встановлення вимог, що висувають роботодавці, та необхідного і достатнього рівня володіння іноземною мовою в тій чи іншій фаховій

сфері. Вивчення реальних потреб, вважаємо, є дуже важливим, оскільки викладач-мовник навряд чи має достатньо повне уявлення про можливості застосування іноземної мови в певній фаховій сфері. Тобто викладач повинен чітко уявляти як саме студенти будуть використовувати знання іноземної мови в майбутній професійній діяльності, а отже які саме знання, вміння та навички вони повинні отримати у вищому навчальному закладі.

У вітчизняній науці, на жаль, відсутні глибокі дослідження, присвячені вивченню потреб студентів, які вивчають право в українських університетах, та їх майбутніх роботодавців. І тут важливим може бути досвід іноземних колег, які проводять подібні дослідження в країнах Євросоюзу. Зокрема, цікавою є робота вчених з Польщі та Литви [1], які дослідили вищезгадані питання в своїх країнах та здійснили порівняльний аналіз результатів. Оскільки ці країни розташовані в Східній Європі і донедавна мали багато спільного з Україною, зокрема і в галузі освіти, подібні дослідження мають певну цінність для вирішення аналізованих питань. Аналіз засвідчив важливість англійської мови для професійного навчання та розуміння студентами необхідності підвищувати свій рівень мовної компетентності для майбутньої діяльності, а також встановив, що студенти віддають перевагу менш формальним, інтерактивним та практично-спрямованим методам викладання.

Отже, аналіз сучасних наукових підходів до викладання іноземної мови професійного спрямування дозволяє зробити висновок, що для успішної реалізації курсу правової мовної освіти в юридичному вузі доцільно організовувати його зміст орієнтуючись на професійні потреби майбутніх фахівців. З огляду на це, проблеми лінгвістичного наукового забезпечення методики викладання іноземної мови студентам-юристам є актуальними і потребують подальших досліджень.

Література

1. Specialist English as a foreign language for European public health: evaluation of competencies and needs among Polish and Lithuanian students. – режим доступу: http://www.researchgate.net/publication/Specialist_English_as_a_foreign_language_for_European_public_health.pdf